

ZULFIYA SHE'RIYATIDA BADIY OLAM TALQINI

Nishonova O'g'iloy

Farg'ona davlat universiteti Ingliz tili va adabiyot fakulteti 2-kurs

Annotatsiya: Ushbu maqolada shoira Zulfiyaning poetik timsol yaratish mahorati she'rlari tahlili orqali oydinlashtiriladi. Zulfiya she'rlarining tahlili shuni ko'rsatadiki, she'rlarining ruhi va ohangini, mazmuni va yo'nalishini, avj pardasini, maqsad, g'oya va ideallarini umuminsoniy fikr va tuyg'ular belgilaydi.

Kalit so'zlar: qahramon tabiati, obrazlar olami, poetik timsol, she'rlar ruhi va ohangi, sevgi va hijron.

Zulfiya ijodi, u yaratgan poetik asarlar hozirgi o'zbek she'riyatida muayyan ahamiyatga molikdir. Shoira Zulfiya ijodida xotin-qizlar mavzusining ko'p jihatlari teran yoritilishi, sevgi va hijron motivlarining haqqoniy badiiy tadqiq etilishi, tinchlik, xalqlar do'stligi g'oyalarining ancha tasirchan tarannum etilishi tahsinga sazovor. Ma'lumki, Zulfiya tomonidan yaratilgan asarlarida realistik tasvir tamoyillari kuchayganligi hamda poetik obrazlar olami kengayganligini ko'rsatadi. O'zbek adabiyotshunosligining dolzarb muammolaridan biri san'atkorning o'ziga xos, betakror badiiy olamini o'rganish bo'lib, bu masalaning teran atroflicha tadqiq qilinishi yozuvchining individual mahoratini ko'rsatishga, uning adabiyotimiz taraqqiyotidagi o'rnini belgilashga xizmat qiladi. Zulfiyaning poetik fikrlash tarzini jiddiy o'rganish, uning asarlaridagi obraz va obrazlilikning tabiati, xarakterini yana ham to'laroq ochish o'zbek she'riyatidagi katta bir turkum asarlar mohiyatini tushunishga imkon beradi.

E'tibor berilsa, XX asr o'zbek poeziyasida jahon she'riy maktablarining o'rni va ta'siri beqiyos. Bular adabiy aloqalarning mustahkamlanishida yorqin namoyon bo'lgan. Shoira go'zal hayotning muayyan tomonini badiiy tadqiq qilar ekan, u asosiy e'tiborini inson qalbida kechayotgan ziddiyatlar, tuyg'ular tovlanishini ifodalashga qaratadi. U inson ruhiy olamini rang-barang ko'rinish vaziyatlarda badiiy tadqiq etib, shu orqali uning yaratuvchilik, bunyodkorlik hamda borliqdagi barcha sodir bo'lgan, bo'layotgan voqealarga mas'uliyat hissini oshirishga intiladi. Shu jihatlari bilan shoira Zulfiya H.Olimjon she'rlaridagi ba'zi poetik ifodalarni lirik tasvir yo'nalishiga singdirib yuboradi: Kecha jimjit: ko'p go'zal kecha, Qaraysanu suqing kiradi. Yonadi gul, jilmayar g'uncha, Ellar g'ir-g'ir esib turadi. Tabiat go'zalliklaridan behad chuqur hayajonga tushush, o'z tuyg'ularini tabiatdagi tovlanishlar surati orqali berish Zulfiya ijodiga xos xususiyatlardan biridir. Shoiraning hayot haqidagi falsafiy fikrlari lirik kechinma yo'nalishi hamda tabiat tasviri bilan hamohang teranlashib, tiniqlashib boradi. Fikr bilan tuyg'u uyg'unligi inson umrining abadiylikka daxldorligi mohiyatini ochadi: Hijroning qalbidam, sozing qo'limda, Hayotni kuylayman, chekinar alamyu

Tunlar tushumdasan, kunduz yodimda, Men hayot ekanman, hayotsan sen ham. Zulfiya mahoratidagi bunday o'ziga xoslik uning tasvir ob'ektini yangicha badiiy tadqiq etishi, u haqida yangicha fikrlashga intilishi natijasidir. Shuning uchun ham Zulfiya an'anaviy obrazlar qa'ridan yangi-yangi ma'nolar izdaydi. Shoira Zulfiya ijodining poetik olami va estetik qarashlari ham mazkur jarayonning bir halqasini tashkil etadi. Negaki, ijodkor o'z davrining komil farzandi. O'zi yashab turgan ijodiy muhit suvratidan estetik qarashlari shakllanadi. Ustozlari boshlab bergan salmoqli ishlar, keyingi avlod nazaridan izsiz o'tmaydi.

Shoira Zulfiya "Salom tansiq bahor" she'rida bahor mavzusiga bag'ishlangan she'rida o'z lirik qahramonining ma'naviy dunyosini tabiat manzaralari tasviri poetik timsollar orqali kengroq yoritib bera olgan: Yana ko'k tubida sayraydi qushlar, Yana erda ko'hna yam-yashid ko'rpa. Yana tandan ketdi mudrashu tushlar, Yana yoshday dilda o'ylar ming turfa. Gar ibora qadim, qofiya siyqa, Ajdod o'lmasligin haqiqati bu. Bahor deding – birdan olam antiqa, Va senda eng yolqin, tiniq bu tuyg'u5 . Inson qalbi va tabiat tovlanishlarining ma'nosi nozik kuzatishlar va teran falsafiy umumlashmalar uchun katta imkoniyat yaratadi. Bahor timsolida shoira lirik qahramon tabiat husnini, hayot go'zalligini, tinchlik, osoyishtalikni, insonlarning quvonchini, orzuutilishlarini ko'radi. Ayni chog'da bahor insonning qalb manzaralarini ko'rish va kuzatish uchun ham vosita bo'lib xizmat qiladi. Shuningdek, shoira Zulfiya ijodida ayolga extirom, onaga muhabbat mavzusi alohida o'ringa ega. Zulfiya ijodining turli davrlarida bu mavzuga qayta-qayta murojaat etgan. Natijada shoiraning "Ona", "Ona ko'ksi", "Mening mehribon onaginam", "Ona ko'ksi" singari she'rlari vujudga kelgan. Shoiraning:

Onam! sening issiq, aziz joningni,
Zarradek chog'imdan boshlab bilaman.

O'zim zarra-yu, lekin qoningni,
Yangilab jismingdan o'zni o'zganman.

Sen gul juvon hali mendan bexabar,
Bulutday go'daklar tortdi havasing.

Endi men sen desam qaynoq, muattar,
Hovrin his qilaman iliq nafasing... 6

Ona va farzand muhabbatini, ayollikning botiniy va zohiriy qiyofasini ochib beruvchi lirik kechinmalar shoira ijodida talaygina.

Xulosa. Shoira Zulfiya ham badiiy matn tarkibini (she'rni) satrma-satr mantiqiy tahrirlaydi. Bular poetik obrazning yanada tiniqlashuviga, maromiga etkazilib tasvirlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Shu rakursdan qaraganda, shoira

lirikasining mavzu-mundarijasini shartli ravishda quyidagi olti tamoyil asosida o'rganish maqsadga muvofiq:

1. Muhabbat mavzusidagi she'rlar;
2. Vatan mavzusidagi she'rlar;
3. Tabiat va inson munosabatlariga aks ettirilgan she'rlar;
4. Aralash mavzulardagi she'rlar;
5. O'lim mavzusidagi she'rlar;
6. Publitsistik mavzudagi she'rlar.

Shulardan ikkinchi, to'rtinchi va oltinchi tamoyillarda shoira estetik olami, badiiy tafakkuri real mohiyat kasb etgan. Tuyg'ularning toshqin suvrati, alam va hijron, yolg'izlik va mahzunlik kayfiyati poetik obraz darajasiga ko'tarilganida mangulik va yo'qlik chegarasiga aniqlik kiritiladi. SHuningdek, ta'sirdorlik, musiqiylik muhabbat manzumalarida ham o'ziga xos betakrorlikni yuzaga chiqaradi. Buni "Adabiy o'ylar" kitobida ham komil ishonch bilan tahlillaydi: "Har bir she'rimni yozayotganimda, uning o'tli tuyg'ulari bilan yashayotganimda, "Men shoirman", deb o'ylayman. Biror joyda chop etilgandan so'ng esa "Qachon shoir bo'larkinman?" degan xayol dilimdan kechadi. Chunki men chop etilgan she'rlarimda qalbidagi quvonch, dard, hayajonlarning suratini ko'rganday bo'laman, har gal ularga nimadir etmayotganday, nimasidir asliga o'xshamayotganday tuyulaveradi..." . Haqiqatan ham, shoira Zulfiyaning yuqoridagi talqinlarida yosh ijodkorga ibratli mulohazalar ilgari suriladi. O'z qalbidagi orzu-umidlarini ro'y-rost ishonch bilan aytish uchun ijodkordan juda katta jasorat talab qilinadi. O'z iste'dodining qudratli va zaif tomonlarini vaqtida payqay olish ham har kimning ilkidan keladigan ish emas, albatta.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov N.Zulfiya. Ma'rifiy biografik asar. – T., G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2015.
2. Umurova G. (2014). SHoira Zulfiyaning badiiy olami. Monografiya. - Toshkent, "Navro'z", 156 b.
3. Umurova G. (2018). Zulfiya lirikasida tuyg'ular tadriji // Xorijiy filologiya. – Samarqand, 4(4), B.83-88.
4. Umurova G. (2017). Zulfiya badiiy mahoratining ba'zi qirralari //O'zbek tili va adabiyoti. – Toshkent, 5(5), B.85-90.
5. Zulfiya. Adabiy o'ylar. – Toshkent: "Fan", 1985

